Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.
Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Nr. 39. Poniedziałek, dnia 25. Listopada 1878. V. rocznik.

Handlowo-rolnicza spółka w Stanisławowie.

Znakomite korzyści, jakie przyniosła ziemianom podolskim działalność spółki rolniczéj w Tarnopolu, zachęciły obywateli ziemskich do zawiązywania podobnych spółek, głównie celem wyswobodzenia handlu zbożowego z rąk pośredników, którzy owładnęli zupełnie ten dział handlu, niewątpliwie najważniejszy w naszym kraju, i drogo każą sobie opłacać pośrednictwo swoje, z niemałym uszczerbkiem dla producentów.

Równocześnie niemal poruszono myśl utworzenia spółek rolniczych we Lwowie, w Stanisławowie i Jarosławiu, lecz dotąd jedna tylko spółka, t. j. stanisławowska, rozpoczęła działalność, a rezultaty pięciomiesięcznéj czynności są wielce obiecujące.

Spółka ograniczyła się ściśle na pośrednictwo przy sprzedaży, nie wdając się wcale w zakupno i sprzedaż na własne ryzyko, co przy niezbyt wielkich funduszach własnych spółki mogłoby bardzo stać się niebezpieczném. Powszechna niemal stagnacya w handlu zbożowym niedozwoliła spółce zawiązać trwalszych stosunków z wielkiemi firmami zagranicznemi, tak iż spółka poprzestała na razie na pośrednictwie w sprzedaży miejscowym młynom, browarom, gorzelniom i. t. p. Lecz i przy téj sprzedaży miejscowéj uzyskiwała spółka dla członków swoich ceny znacznie korzystniejsze od cen, ofiarowanych pojedyńczym rolnikom na targu. Różnica ta, nawet przy obecnych tak nizkich cenach, wynosiła od 30 ct. do 1 zł. na korcu. Już dziś jest pewném, że zyski z operacyi spółki pokryją koszta zarządu i wystarczą na rozdzielenie stosownéj dywidendy od udziałów. W miarę jak wzmagać się będzie zaufanie do spółki, jak wzrośnie jéj kapitał obrotowy, rozszérzy się także i zakres działania spółki, a coraz większe okażą się korzyści dla uczestników. Już obecnie kupcy miejscowi najchętniéj wchodzą w interesy ze spółką, bo ta daje im gwarancyą za dotrzymanie zobowiązań, a mając tę pewność kupcy chętnie dają lepszą cenę, na czém i spółka i członkowie jéj zyskują.

Żałować wypada, że potrzeba istnienia spółki jeszcze nie przez wszystkich obywateli jest uznaną, i że wielu z niedowierzaniem spogląda na spółkę, uważając ją za experyment wątpliwéj korzyści. Niemożna też milczeniem pominąć, że niektórzy członkowie spółki, oddając jéj zboże w komis, nie dość troskliwie przestrzegają, aby zboże odstawione było zupełnie téj saméj jakości, jak próbka. Ten brak ścisłości w dopełnieniu zobowiązań tolerowanym był przez pośredników dotychczasowych, i stał się niemal zwyczajem u niektórych producentów; lecz spółka rolnicza, któréj zadaniem zjednać sobie zaufanie interesentów, musi jak najściśléj przestrzegać, aby kupujący żadnego nie doznał zawodu co się tyczy jakości zboża, terminu dostawy i. t .p. Wszelkie więc niedotrzymanie warunków ze strony producenta, który zboże w komis oddaje, naraża nietylko interes, ale i dobrą sławę spółki.

Lecz mamy niepłonną nadzieję, że przy oględném a sprężystém, jak dotąd, kierownictwie spółki będzie ona i nadal pomyślnie się rozwijać, a wspomniane tu nieprawidłości ze strony komitentów tylko nader wyjątkowo pojawiać się będą.

Podajemy poniżéj bilans za czas pięciomiesięcznéj działalności. Zwracamy uwagę, że deklarowane udziały prawie w zupełności już wpłacone zostały, gdy zaś obecny kapitał obrotowy częściowo tylko zaspokoić może potrzeby członków, a dążąc do powiększenia kapitału obrotowego należałoby podnieść także stan udziałów spółki — przeto zdawałoby się nam właściwém, aby dyrekcya spółki na najbliższém zebraniu ogólném postawiła kwestyą powiększenia udziałów.

Bilans

handlowo-rolniczej spółki w Stanisławowie
za czas od 14. czerwca do 20. listopada 1878 r.

Stan czynny.

Stan kasy gotówką	6·734·49		
towarami	209·99	złr.	6.944·48
Pożyczki wydane na zboże deklarowane (delaracye poparte wekslami)		„	15.630·—
Inwentarz biurowy i magazynowy		„	852·—
Odsetki zaległe od pożyczek udzielonych (członkowie płacą odsetki z dołu)		„	1.289·52

Stan funduszu zapasowego w gotówce	złr.	325·—
Odsetki zaległe od sprzedaży komisowych w toku rokowań będących	„	544·98
Razem stan czynny	złr.	25.585 98

Stan bierny:

Udziały wpłacone przez członków	złr.	6.085.—
Fundusz rezerwowy z odsetkami	„	341·25
Rachunek wierzycieli	„	17.500·—
Czysty zysk	„	1.659 73
Razem stan bierny	złr.	25.585·98

Ruch kasowy:

W przychodzie	złr.	57.374·58
„ rozchodzie	„	50.640·09
Ogólny ruch kasowy	złr.	108.014·67

Udziały deklarowane:

Od 65 członków	złr.	7.850·—
wpłacono	„	6.085·—

O dokumentach przez dłużników Stowarzyszeń zaliczkowych zeznawanych.

Do podjęcia téj sprawy powoduje mnie artykuł pana dra Karola Maly'ego pod napisem „w sprawie dokumentów dłużnych zeznawać się mających przez dłużników stowarzyszeń“, ogłoszony w Nrze 33. „Związku“ na polecenie V. Walnego Zgromadzenia Związku stowarzyszeń.

Ponieważ sprawa dokumentów dłużnych ściśle jest połączoną z kwestyą udzielania kredytu w ogóle, przeto téż chcąc należycie sprawę wyświécić, należałoby właściwie w ogóle omówić sprawę tę, a w konsekwencyi dopiéro wyłuszczyć, jakie dokumenta w stowarzyszeniach zaliczkowych z powodu udzielanych pożyczek zeznawane są najodpowiedniejsze i najwłaściwsze. Oddawszy jednak obszerniejszą mą pracę o stowarzyszeniach zaliczkowych Redakcyi Poznańskiego „Ruchu społeczno-ekonomicznego“, w któréj sprawa udzielania kredytu według mego widzenia rzeczy przedstawiona dłuższy zajmuje rozdział, uważałbym powtórzenie go tutaj jako niedyskrecyonalność, nim „Ruch społ.-ekonomiczny“ pracę tę ogłosić raczy. Z tego powodu ograniczam się wyłącznie na krótkiém przedstawieniu form obligów u nas używanych, z załączeniem małéj polemiki z p. drem Malym, z którym absolutnie zgodzić się nie mogę, aby jedynie odpowiednim dokumentem miał być z reguły akt notaryalny, a ewentualnie skrypt z poddaniem się przepisom ustawy o postępowaniu w sprawach drobiazgowych. Czynię zaś to w tém przekonaniu, iż jak w każdéj innéj, tak i w téj sprawie dyskusya tylko korzyść przynieść może, a nie wywoła ze strony szanownego mego preopinanta jakowéj niechęci, jaka mnie już pewnego razu z powodu polemiki w „Związku“ prowadzonéj spotkała.

Wszyscy podobnoś zgodzą się na zasadę, iż dokument prawny z powodu pożyczki udzielonéj zeznany, zawiérać powinien wszelkie jéj warunki; godząc się na tę zasadę, nie podobna także odrzucić drugiéj zasady, iż forma obligu stosować się powinna do formy pożyczki udzielonéj a zarazem, iż nie można tu grzészyć przeciw głównemu celowi stowarzyszeń naszych, jakim jest możliwa taniość udzielanego kredytu.

Formy pożyczek, jakich stowarzyszenia udzielają lub udzielać mogą, są: ze spłatą w ratach miesięcznych lub tygodniowych, ze spłatą w jednym terminie, na zastaw i w rachunku bieżącym.

Najwięcéj rozpowszechnioną formą w naszych stowarzyszeniach do wszelkiego rodzaju pożyczek jest s k r y p t czyli z a p i s d ł u ż n y. Podstawę dla takowego stanowią przepisy ogólnéj ustawy cywilnéj, a w skutek późniejszych ustaw specyalnych powstały obok takowego dwa jeszcze inne jego rodzaje stósownie do rygorów prawnych, jakie z takowych przysługują wierzycielowi w obec dłużnika. A mianowicie obok skryptu dłużnego, z którego pretensyi dochodzić można według ogólnych przepisów procedury cywilnéj, mamy zapis dłużny, w którym dłużnik poddaje się przepisom ustawy o postępowaniu w sprawach drobiazgowych, (odnosić się atoli może najwyżéj do sumy 500 zł. a. w.), i zapis dłużny w formie aktu notaryalnego z prawem doraźnéj egzekucyi na mocy §. 3. ustawy notaryalnéj z dnia 25. lipca 1871. Nr. 75. Dz. p. p.

Do jakiéjkolwiekby z tych trzech kategoryi skrypt należał, powinien on zawiérać: 1. imię i nazwisko i stan dłużnika a względnie dłużników; 2. sumę przez niego pożyczoną z poświadczeniem otrzymania takowéj; 3. nazwę wierzyciela; 4. warunki pożyczki a mianowicie co do sposobu i terminu spłaty, jakotéż co do procentów i prowizyi opłacać się mających; 5. rygory prawne lub kary konwencyonalne, jeśli takowe są umówione na wypadek nierzetelności dłużnika, n. p. prowizye zwłoki, prawo wierzyciela ściągnięcia całego resztującego kapitału w wypadku, jeśli pożyczka ratami miała być spłacaną i t. p.; 6. jeśli są poręczyciele, to imiona i nazwiska tychże, a zarazem wyraźne tychże oświadczenie, iż są współdłużnikami i za zapłatę udzielonéj pożyczki wrąz z głównym dłużnikiem odpowiadają niepodzielnie i solidarnie; 7. wymienienie sądu, którego jurysdykcyi dłużnik i poręczyciele się poddają na wypadek, jeśli kompetentnym nie ma być sąd, w obrębie którego zamieszkują; 8. podpisy dłużnika i poręczycieli stósownie do przepisu ogólnéj cywilnéj ustawy, a względnie i podpisy dwóch świadków.

Obok tych form zastósowywanym bywa często także weksel, którego p. dr. Maly nie zdaje się być szczególnym zwolennikiem.

Według pojęcia powszechnéj ustawy wekslowéj jest weksel dokumentem na piśmie zeznanym, na mocy którego zeznający obowiązuje się do zapłacenia albo sam, albo przez kogoś trzeciego na zlecenie własne lub innéj osoby pewnéj dokładnie oznaczonéj sumy pieniężnéj w pewnym czasie i w pewném miejscu.

Stosownie do tego, czy osoba wexel zeznająca ową sumę pieniężną sama zapłacić się zobowiązuje, lub komu trzeciemu wypłatę poleca, rozróżniamy dwa rodzaje wexlów: 1. suche czyli własne (niewłaściwie sola-wexlami zwane), 2. ciągnione, czyli tratty.

Osoba zeznająca wexel zowie się wystawicielem czyli trassantem; osoba któréj wystawiciel zapłatę poleca powołanym czyli trassatem, a jeśli takowa zobowiązanie wypłaty przyjęła akceptantem; osoba zaś, na zlecenie (Ordre) któréj wypłata ma nastąpić, zwie się właścicielem wexla czyli remitentem.

Przy wexlu suchym wystawiciel jest zarazem akceptantem, a remitentem osoba lub instytucya kredyt udzielająca.

Przy wexlu ciągnionym wystawiciel może być zarazem remitentem i ma prawo za pomocą żyra czyli indossamentu pretensyą swoją z wexla remitować czyli przelać na osobę trzecią, która za pomocą dalszego żyra prawo swoje daléj przelewać może. Wexle takie żyrem, czyli indossamentem przekazywane, zowią się remessami.

Pod względém bezpieczeństwa i środków egxekucyi, jakotéż pod względem kosztów, obydwa te rodzaje wexlów nie różnią się wcale, a jedynem co pewną trudność stanowi, to jest ta okoliczność, w jaki sposób wexle podpisywane być mają przez poręczycieli.

Przy wexlu suchym sprawa się sama przez się wyjaśnia. Ponieważ każdy na wexlu podpisany odpowiada za całą sumę, na jaką wexel opiéwa, wystarcza przeto podpis poręczyciela obok podpisu dłużnika — ze względu atoli na możliwe zarzuty w razie procesu z powodu nie wyliczenia gotówki z dodatkiem „jako poręczyciel“ lub „per aval“, który to dodatek wszelki podobnego rodzaju zarzut uniemożebnia.*)

Wexle ciągnione przedstawiają ze względu na przepisy ustawy wexlowéj wiele uciążliwych formalności, a z tego téż powodu eskont wexli pociąga za sobą konieczność, aby członkowie dyrekcyi z przepisami dotyczącemi dokładnie się obeznali.

Istnienie tratty według suppozycyi każe wnosić na jakąś transakcyą już dokonaną, z powodu któréj dla wystawiciela powstała należytość do żądania. U rzemieślnika n. p. tratta każe przepuszczać, iż tenże wyrób swój oddał konsumentowi, a w miejsce zapłaty gotówką zadowolnił się chwilowo akceptem. Na wexlu téż takim wobec stowarzyszenia, w razie przedłożenia go do eskontu, rzemieślnik będzie jako wystawiciel i żyrant dłużnikiem bezpośrednim, akceptant zaś poręczycielem.

Pomimo téj suppozycyi i pomimo téj naturalnéj genezy wexla, najczęściéj takowy u nas bywa zeznawanym bez uprzedniéj podobnego rodzaju transakcyi, ale jedynie z tego powodu, iż członek żąda bezpośrednio pożyczki, przedstawiając odpowiedniego poręczyciela. Ze względu na liczne formalnostki wymagane procedurą wexlową dłużnik i poręczyciel wręcz odmienne zajmą tu niż uprzednio stanowisko, a mianowicie poręczyciel będzie tu wystawicielem, właściwy dłużnik akceptantem, a stowarzyszenie remitentem albo bezbośrednio z brzmienia wexla: „na zlecenie Stowarzyszenia N. N. *(an die Ordre des Vorschussvereins N. N.)*,“ albo z powodu żyra.

Tak się przedstawiają w ogóle obligi przez dłużników dla stowarzyszeń zeznawane, rozchodzi się teraz o to, kiedy które z nich najwłaściwiéj używać.

Według zasady przyjętéj, iż dokument prawny z powodu pożyczki udzielonéj zeznany powinien zawierać wszelkie jéj warunki, wniosek jest najprostszy, do jakiego téż doszedł p. Dr. Maly, że tam gdzie się rozchodzi o pożyczkę w właściwym tego słowa znaczeniu, najodpowiedniejszą jest forma skryptu, eskont wexli zaś tam tylko stosować należy, gdzie on się jako taki przedstawia.

Pomimo téj tak słusznéj zasady reguła p. Dra Malego znaczéj ulec musi modyfikacyi, a mianowicie tak ze względu na interesa członków, jakotéż i ze względu na interes stowarzyszenia samego. (D. n.)

Dwie ankiety.

Na tegoroczněj sesyi dnia 9. października Sejm uchwalając ustawę o zaciągnięciu półmilionowéj pożyczki celem niesienia pomocy ludności przez lichwę wyzyskiwanéj, powziął zarazem kilka uchwał mających na celu polepszenie stosunków kredytowych w kraju. Pomiędzy temi uchwałami dwie zasługują na szczególną uwagę. Opiéwają one dosłownie jak następuje:

1. Wzywa się Wydział krajowy, aby wziął pod rozwagę, czy wobec zaprowadzonych ksiąg hipotecznych włościańskich byłoby pożądaném i już teraz na czasie stworzenie instytucyi hipotecznéj dla posiadłości włościańskich.

2. Wzywa się Wydział krajowy, aby zbadał środki założenia centralnéj instytucyi finansowéj przeważnie dla towarzystw zaliczkowych i powiatowych kas oszczędności i aby z rezultatu zdał sejmowi sprawę na najbliższéj sesyi.

Nie są to kwestye nowe, gdyż zastanawiano się już nad niemi przed dwoma laty, gdy osobna ankieta badała wskutek polecenia Sejmu powody zubożenia kraju i zastanawiała się nad środkami zaradczemi. Wtedy jednak podnie-

---

*) W takim razie wexel musi być według skali II ostęplowany (P. R.)

sienie tych kwestyi niemiało takiego znaczenia jak dziś, gdy inicyatywę bierze reprezentacya kraju, z czego wynika także jéj gotowość przyczynienia się do tego dzieła.

Dla dokładnego zbadania tych kwestyi, zwołał Wydział krajowy dwie ankiety. Ankieta dla sprawy założenia instytucyi hipotecznéj dla posiadłości włościańskich zbierze się pod przewodnictwem hr. Henryka Wodzickiego dnia 16. grudnia b. r. Wskład jéj wchodzą oprócz członka Wydziału krajowego i referenta téj sprawy dr. Wereszczyńskiego pp. dr. P. Gross, Józef Pajączkowski, hr. W. Russocki, dr. Arnold Rappadort, dr. Tadeusz Pilat, H. Kieszkowski i dr. M. Gnoiński. Druga ankieta dla sprawy utworzenia centralnego zakładu kredytowego zgromadzi się 2. grudnia b. r. pod przewodnictwem br. Józefa Bauma. Należyć będą do niéj oprócz dr. J. Wereszczyńskiego pp. dr. Tadeusz Pilat, J. Pajączkowski, dr. P. Gross, F. Zima, dr. T. Skałkowski, dr. A. Zgórski i rektor lwowskiego uniwersytetu dr. Leon Biliński.

Ostatnia ankieta otrzyma nadto jeszcze drugą sprawę, przekazaną przez Sejm Wydziałowi krajowemu, t. j. sprawę otwarcia kredytu w banku narodowym dla krajowych towarzystw zaliczkowych i powiatowych kas oszczędności. Sejm polecił Wydziałowi krajowemu zawiązanie rokowań z bankiem narodowym, a Wydział krajowy uczyni to dopiéro po wysłuchaniu opinii ankiety co do podstawy i warunków, pod jakiemi rokowania te prowadzić należy.

Wczesne zwołanie obu ankiet świadczy, że Wydział krajowy uznaje wielką doniosłość obu spraw sobie przekazanych i pragnie badania swoje tak rychło skończyć, aby mógł wystąpić z merytorycznym wnioskiem na najbliższéj sesyi sejmowéj, chociażby nawet sesya ta wcześniéj niż zazwyczaj odbyć sie miała. *(Gaz. lw.)*

Ruch Stowarzyszeń.

Wydział krajowy udzielił Wydziałowi Związku subwencyą jednorazową w kwocie 300 zł. Jest to zapewne już ostatnia subwencya. W roku 1876. otrzymaliśmy bowiem 1000 zł., w r. 1877. 500 zł., obecnie 300 zł. W degresyi téj doszedłby więc Wydział krajowy już w roku 1879. do kwoty, któréj by się wstydził nam ofiarować!

Towarzystwo kredytowe dla rolnictwa, handlu, przemysłu i rękodzielnictwa w Busku, stow. zar. z nieogr. por. Jeszcze w maju z. r. ułożono statut dla takiego Towarzystwa i zarejestrowano go w sądzie obwodowym Złoczowskim uchwałą z dnia 21. lipca 1878. l. 5087. Wszelako po dziś dzień nie mieliśmy o têm Towarzystwie żadnych wiadomości i sądziliśmy, że nie funguje. Obecnie czytamy ogłoszenie, zwołujące nadzwyczajne Walne Zgromadzenie członków tegoż Towarzystwa na 12. p. m. celem zmiany statutu. Na zapytanie nasze u Dyrekcyi tegoż Towarzystwa o stanie jego otrzymaliśmy jedynie statut, który się niczêm prawie nie różni, od większéj części statutów naszych towarzystw. Z ogłoszeń publicznych dowiedzieliśmy się również, że prezesem Rady nadzorczéj jest p. Bazyli Wanio, do Dyrekcyi zaś należą pp. Izaak Leib Goldberg, Jukim Bitter i Jakób Halpern.

Różności.

Nowe marki stęplowe wszelkiego rodzaju wprowadzone zostaną z dniem 1. stycznia 1879.; starych zaś używać będzie można jeszcze tylko do 31. stycznia 1879., poczem wyjdą z użytku. Wymieniać zaś je będzie można za nowe do końca kwietnia 1879, następnie nie będą miały już żadnej wartości. Zwracamy wszelako uwagę stowarzyszeń, że stęple stare (obecne) nietylko na księgach handlowych, ale i na wekslach, rachunkach, asygnatach i t. p. będą miały i nadal walor, jeżeli przed 31. stycznia 1879. zostały przez władze skarbowe obliterowane. Stąd też zapasów ostęplowanych i obliterowanych weksli nie potrzeba się pozbywać, gdyż one nie wyjdą z użytku. Przy téj sposobności przypominamy sprawę polskich blankietów wekslowych, o które ponownie upominaćby się należało.

VI. Walne Zgromadzenie ogólnego Związku niemieckich stowarzyszeń w Austryi odbywało się w Bernie na Morawie dnia 1. 2. i 3. b. m.

Wiec polskich spółek pod zaborem pruskim odbędzie w Środzie w Wielkopolsce dnia 25. 26. b. m.

OGŁOSZENIE.

Ze względu, że wysokość kosztów administracyi jest w stanie bardzo szczegółowy dać pogląd na rozwój, wzrost i działalność stowarzyszeń, Redakcya „Związku“ zamyśla uzupełnić statystykę stowarzyszeń w tym kierunku.

Ufni w poparcie ze strony stowarzyszeń upraszamy o ile możności najrychlejsze udzielenie w tym celu następujących dat za rok 1877.:

1. ile wynosiły płace członków Dyrekcyi?
2. ilu członków Dyrekcyi pobiérało płacę?
3. ile wynosiły płace urzędników i slug?
4. ile wynosiły koszta najmu lokalu biórowego?
5. ile wynosiła reszta kosztów administracyi jak: opał, oświetlenie, przybory do pisania, druki itd. itd.
6. ile rozdano zysków za 1877. r. jako tantiemy?
7. ile stowarzyszenie opłaciło za 1877. r. należytości stemplowych?
8. jaką jest wysokość wymaganych podatków wraz z dodatkami za 1877. rok.

Wiemy, iż u wielu stowarzyszeń sprawa opłaty podatków jest w zawieszeniu, pomimo tego władze skarbowe takowe wymierzają, otóż stowarzyszenia zechcą podać ten wymiar li tylko na 1877. rok przypadający.

We Lwowie, dnia 23. listopada 1878.

Redakcya „Związku“.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski.

Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża